

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра фізики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

конструювання та дизайну

Зиновій РУЖИЛО

“18” травня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри фізики

Протокол № 4 від 28 квітня 2023р.

Завідувач кафедри

Володимир БОЙКО

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП

192 «Будівництво та цивільна інженерія»

Євген ДМИТРЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Фізика»

Освітня програма - «Будівництво та цивільна інженерія»

Спеціальність – 192 «Будівництво та цивільна інженерія»

Факультет конструювання та дизайну

Розробник: старший викладач, к.ф-м.н. Віталій ЧОРНИЙ, доцент, к.ф-м.н. Ярослав ГУМЕНЮК

Київ – 2023 р.

1. Опис навчальної дисципліни «ФІЗИКА»

Дисципліна „Фізика” разом з курсами вищої математики, хімії, нарисної геометрії та інженерної графіки являє собою основу теоретичної підготовки бакалаврів напряму **192 Будівництво та цивільна інженерія**. Сталий розвиток технологій будівництва потребує від фахівців-будівельників, зокрема, розуміння та застосування фізичних методів та приладів при розробці нових матеріалів та конструкцій, а також для контролю їх характеристик. Тому, вивчення фізики студентами цієї спеціальності є необхідним для набуття відповідної фізико-технічної кваліфікації. Крім того, дисципліна «фізика» забезпечує ту фундаментальну базу, без якої неможливе повноцінне вивчення дисциплін циклу професійної та практичної підготовки таких фахівців.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	192 «Будівництво та цивільна інженерія»	
Освітня програма	освітньо-професійна	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	4	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	
Форма контролю	залік, екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	1
Семестр	1, 2	1, 2
Лекційні заняття	30 год./15 год.	6 год./ 2 год.
Практичні, семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	30 год./15 год.	6 год./2 год.
Самостійна робота	75 год.	164год.
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5год./2год.	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни **“Фізика”** є послідовне вивчення студентами основних законів і положень фізики для пізнання загальних закономірностей явищ природи; використання даних

законів в оперативному розв'язанні проблем; освітлення можливих прикладних застосувань фізичних методів і приладів у практичній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни “Фізика” наступні:

Створення у студентів достатньо широкої підготовки в галузі фізики, володіння фундаментальними поняттями та теоріями класичної та сучасної фізики, що забезпечує їм ефективне опанування спеціальних предметів й подальшу можливість використання фізичних принципів. Сюди відносяться також навчання студентів методам та навичкам розв'язання конкретних задач та ознайомлення їх із сучасною науковою апаратурою, в тому числі електронно-обчислювальною.

Формування у студентів наукового світогляду та сучасного фізичного мислення. Це завдання слід також розглядати як істотну частину гуманітарної підготовки майбутнього спеціаліста, бо більшість питань історії науки, філософії і навіть естетики можна продемонструвати під час викладання курсу фізики, при чому на прикладах, що найбільш близькі до схильностей студентів.

При вивченні фізики необхідно виходити з єдності фізики як науки та глибокого зв'язку різних її розділів, головну увагу приділяючи вивченню основних принципів фізики. Такий підхід закладає міцну основу фундаментальних знань, чим сприяє засвоєнню в подальшому різноманітних спеціалізацій.

У всіх випадках, коли це можливо, закони фізики треба виводити з основних принципів і всюди підкреслювати різницю між основними принципами і висновками з них. Необхідно прагнути показати взаємозв'язок різних галузей

Набуття компетентностей:

- інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі будівництва та цивільної інженерії у процесі навчання, що передбачає застосування комплексу теорій та методів визначення міцності, стійкості, деформативності, моделювання, посилення будівельних конструкцій; подальшої безпечної експлуатації, реконструкції, зведення та монтажу будівель та інженерних споруд; застосування систем автоматизованого проектування у галузі будівництва.

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2 – Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК6 – Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7 – Навички міжособистісної взаємодії.

- фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК1 – Здатність використовувати концептуальні наукові та практичні знання з математики, хімії та фізики для розв'язання складних практичних проблем в галузі будівництва та цивільної інженерії.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН01 – Застосовувати основні теорії, методи та принципи математичних, природничих, соціально-гуманітарних та економічних наук, сучасні моделі, методи та програмні засоби підтримки прийняття рішень для розв'язання складних задач будівництва та цивільної інженерії.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

-повного терміну денної (заочної) форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. МЕХАНІКА														
Тема1-1 Вступ. Основи теорії похибок. Кінематика матеріальної точки.	2	14	4		6		4	14						14
Тема1-2 Динаміка матеріальної точки.	1	9	2		2		5	12						12
Тема1-3 Закони збереження	2	13	3		6		4	12	2					10
Тема1-4 Сили в механіці.	1	12	3		4		5	12			2			10
Тема1-5 Динаміка обертального руху твердого тіла	1	12	3		5		4	10						10
Разом за змістовим модулем 1	7	60	15		23		22	60	2		2			56
Модуль 2 Молекулярна фізика і термодинаміка. Електростатика і струм.														
Тема2-1 Молекулярно - кінетична теорія ідеального газу	2	15	4		6		5	12	2					10
Тема2-2 Термодинаміка	2	13	3		6		4	12			2			10
Тема2-3 Електростатика	2	14	4		6		5	12	2					10
Тема2-4 Речовина в електростатичному полі.	1	8	2		2		4	12						12
Тема2-5 Закони постійного струму	1	9	2		2		5	12			2			10
Разом за змістовим модулем 2	8	60	15		22		23	60	4		4			52
Разом за 1 семестр (М 1+М 2)	15	120	30		45		45	120	6		6			108

Змістовий модуль 3. ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗМ. Електромагнітні коливання і хвилі													
Тема3-1 Основи магнетизму	1	5	1		1		3	7	2				5
Тема3-2 Сила Ампера, сила Лоренца. Закон Біо-Савара- Лапласа.	2	7	2		2		3	6					6
Тема3-3 Електромагнітна індукція	1	5	1		1		3	6					6
Тема3-4 Вільні та загасаючі коливання в електромагнітному контурі	1	6	2		1		3	6					6
Тема3-5 Вимушені коливання в електромагнітному контурі. Змінний електричний струм	2	7	2		2		3	5					5
Разом за змістовим модулем 3	7	30	8		7		15	30	2				28
Змістовий модуль 4. Оптика. Атомна і ядерна фізика.													
Тема4-1 Геометрична оптика.	1	5	1		1		3	5					5
Тема4-2 Хвильова оптика	2	7	2		2		3	7			2		5
Тема4-3 Квантова оптика	2	6	1		2		3	6					6
Тема4-4 Елементи атомної фізики та квантової механіки	2	7	2		2		3	6					6
Тема4-5 Елементи фізики атомного ядра	1	5	1		1		3	6					6
Разом за змістовим модулем 4	8	30	7		8		15	30			2		28
Разом за 2 семестр (М 3+М 4)	15	60	15		15		30	60	2		2		56
Усього годин		180	45		60		75	180	8		8		164

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 семестр		
1	Вступ до лабораторного практикуму. Теорія похибок.	2
2	Вимірювальні прилади. КР по теорії похибок.	4
3	Виконання робіт побригадно згідно графіку	10
4	Здача робіт.	6
5	Контрольна робота М 1	2
6	Електро-вимірювальні прилади	4
7	Виконання робіт побригадно згідно графіку	10
8	Здача робіт.	7
9	Контрольна робота М 2	2
2 семестр		
1	Виконання робіт побригадно згідно графіку	5
2	Здача робіт. Контрольна робота М 3	2
3	Виконання робіт побригадно згідно графіку	5
4	Здача робіт. Контрольна робота М 4	3
	Всього по дисципліні	60

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1 семестр		
1	Знаходження швидкості та прискорення за заданим рівнянням руху та побудова графіків залежностей $x(t)$, $v_x(t)$ та $a_x(t)$.	6
2	Аналогії між поступальним та обертальним рухом.	5
3	Маятники (рівняння коливань, період, енергія).	5
4	Пружні властивості твердих тіл. Діаграми розтягу.	6
5	Зв'язок між швидкістю молекул та температурою.	5
6	Робота газу в ізопроцесах.	6
7	Силкові та еквіпотенціальні лінії навколо об'єктів заданої форми, розрахунок напруженості та потенціалу на відстані від зарядженого тіла.	6
8	Правила Кірхгофа.	6
2 семестр		
1	Розрахунок індукції магнітного поля в точці на відстані від провідника зі струмом.	4

2	Взаємодія провідників зі струмом.	3
3	Робота при обертанні рамки зі струмом в магнітному полі.	4
4	Коливання в LC-контурі: закони зміни заряду, струму та напруги, частота та період коливань.	4
5	Хід променів у лінзах та мікроскопі.	4
6	Інтерференція в тонких плівках та її застосування для контролю поверхонь.	4
7	Внутрішній та зовнішній фотоефекти.	4
8	Елементарні частинки та їх характеристики.	3
	Всього по дисципліні	75

6. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання до заліку:

1.1. Матеріальна точка рухається вздовж прямої. Рівняння руху точки $X = A + Bt + Ct^2 + Dt^3$.

1.1.1. Проаналізувати, при яких значеннях параметрів A, B, C, D матеріальна точка рухатиметься: 1). рівномірно; 2). рівноприскорено; 3). так, що її прискорення зростає по лінійному закону.

1.1.2. Знайти значення швидкості та прискорення точки в довільний момент часу (миттєва швидкість та прискорення).

1.2. Матеріальна точка рухається по колу радіусом R . Рівняння руху точки $\varphi = A + Bt + Ct^2 + Dt^3$.

1.2.1. Проаналізувати, при яких значеннях параметрів A, B, C, D матеріальна точка рухатиметься: 1). рівномірно по колу; 2). рівно прискорено по колу; 3). так, що її кутове прискорення зростає по лінійному закону.

1.2.2. Визначити значення кутової швидкості в довільний момент часу

1.2.3. Знайти лінійну швидкість точки в довільний момент часу.

1.2.4. Визначити значення тангенціального прискорення в довільний момент часу.

1.2.5. Визначити значення нормального прискорення в довільний момент часу

1.2.6. Знайти повне прискорення точки в довільний момент часу та визначити кут між векторами швидкості та повного прискорення в довільний момент часу.

1.3. Через нерухомий блок перекинута тонка нерозтяжна нитка, на кінцях якої підвішені два тягарці масами $m_1 = 0,1$ кг та $m_2 = 0,2$ кг. Визначити, з яким прискоренням почнуть рухатись тягарці після того, як їх відпустили? Який шлях пройде кожен із них за першу секунду руху? Масою блока та тертям у блоці знехтувати.

1.4. Проаналізувати результат співударяння двох кульок у випадку 1).абсолютно пружного, прямого, центрального удару та 2). абсолютно непружного удару. Визначити швидкість руху кульок після зіткнення та знайти, яка частина механічної енергії при цьому перетворилась у теплову.

1.5. Маховик у вигляді суцільного диска, маса якого m , а діаметр основи D , обертається згідно з рівнянням $\varphi = At+Bt^2+Ct^3$.

1.5.1. Визначити значення швидкості та прискорення точки на відстані $D/2$ від осі (на поверхні диска) у довільний момент часу (миттєва швидкість та прискорення).

1.5.2. Знайти кінетичну енергію маховика в довільний момент часу.

1.5.3. Визначити обертальний момент сили, що діє на маховик у довільний момент часу.

1.6. Визначити максимальне прискорення матеріальної точки, що здійснює гармонічні коливання з амплітудою 0,1 м, якщо максимальна швидкість точки 10 м/с. Написати рівняння коливань та зобразити графічно залежності зміщення, швидкості, прискорення точки від часу.

1.7. Знайти максимальну швидкість матеріальної точки, що здійснює гармонічні коливання з амплітудою 0,3 м, якщо максимальне прискорення точки дорівнює $1,2 \text{ м/с}^2$. Дослідити рівняння коливань та зобразити графічно залежності зміщення, швидкості, прискорення точки від часу.

1.8. Точка здійснює одночасно два коливання однієї частоти, що відбуваються в двох взаємно перпендикулярних напрямках. Рівняння цих коливань мають вигляд: $x = A_1 \sin \omega t$ та $y = A_2 \cos \omega t$, де $A_1 = 0,01 \text{ м}$; $A_2 = 0,03 \text{ м}$; $\omega = 1 \text{ рад/с}$. Дослідити рівняння траєкторії, побудувати її з врахуванням масштабу, показати напрямок руху точки та вказати положення точки в початковий момент.

1.9. Матеріальна точка бере участь у двох коливаннях, що проходять вздовж однієї прямої і описуються рівняннями: $x_1 = A_1 \sin \omega_1 t$, $x_2 = A_2 \sin \omega_2 t$, де $A_1 = 3 \text{ см}$; $A_2 = 4 \text{ см}$; $\omega_1 = \omega_2 = 2 \text{ с}^{-1}$. Знайти амплітуду складного руху, його частоту, початкову фазу, написати рівняння руху. Побудувати векторну діаграму для моменту часу $t = 0$.

2.1. Визначити кількість речовини та число молекул газу: а) кисню, б) азоту, в) водяної пари масою 1 кг.

2.2. Проаналізувати, скільки атомів містить водяна пара: а) у кількості речовини 0,1 моль; 2) у масі 0,1 кг?

2.3. Визначити молярну масу та масу однієї молекули кухонної солі, вуглекислого газу, кисню, азоту.

2.4. Проаналізувати, при якій масі кожної з названих речовин в одному кубічному метрі повітря з'являється небезпека отруєння. Гранично допустима концентрація молекул парів ртуті (Hg) в повітрі дорівнює $3 \cdot 10^{16} \text{ м}^{-3}$, а отруйного газу хлору (Cl_2) – $8,5 \cdot 10^{18} \text{ м}^{-3}$.

2.5. Сучасна техніка дає змогу створити вакуум до 10^{-12} Па . Визначити, скільки молекул газу залишається при такому вакуумі в 1 м^3 при температурі 300К?

- 2.6.** У балоні об'ємом 3 л міститься азот масою 10 г. Розрахувати концентрацію молекул газу.
- 2.7.** Визначити середню кінетичну енергію молекули двохатомного газу і концентрацію молекул при температурі 300 К і при тиску 0,5 Мпа.
- 2.8.** Розрахувати, як зміниться внутрішня енергія 100г а) гелію та б) кисню при збільшення температури на 50⁰С?
- 2.9.** Знайти внутрішню енергію трьохатомного газу, що займає об'єм V , при температурі T , якщо концентрація його молекул n ?
- 2.10.** Проаналізувати зміну внутрішньої енергії одноатомного газу під час ізобарного охолодження, ізохорного охолодження та ізотермічного розширення?
- 2.11.** Знайти роботу ізотермічного стиснення газу, що працює за циклом Карно, коефіцієнт корисної дії якого дорівнює 0,5, якщо робота ізотермічного розширення дорівнює 10 кДж.
- 2.12.** Газ, що здійснює цикл Карно, одержує від нагрівача кількість теплоти 30 кДж. Визначити роботу газу в циклі, якщо температура нагрівача втричі вища за температуру холодильника.
- 2.13.** Розрахувати к. к. д. теплової машини, кількість теплоти, що забирає холодильник за 1 секунду, та потужність ідеальної теплової машини, якщо температура нагрівника 127⁰С, а холодильника 23⁰С. Кількість теплоти, що отримує машина від нагрівника дорівнює 50 Дж за кожну секунду.

Контрольні питання до екзамену:

- 3.1.** Три однакових точкових заряди по 5 нКл кожний знаходяться в вершинах рівностороннього трикутника зі стороною 1 см. Визначити модуль і напрямок сили, що діє на один із зарядів зі сторони двох інших.
- 3.2.** Відстань між двома точковими однойменними зарядами 0,9 нКл та 1,6 нКл дорівнює 50 см. Визначити точку, в яку треба помістити третій заряд так, щоб система зарядів знаходилась в рівновазі. Визначити розмір і знак заряду. Проаналізувати, стійка чи нестійка буде рівновага?
- 3.3.** Визначити, на якій відстані один від одного потрібно розмістити два однойменні точкові заряди в воді, щоб вони відштовхувались з такою ж силою, з якою вони відштовхуються в вакуумі на відстані 9 см. Відносна діелектрична проникність води 81.
- 3.4.** В теорії атома водню прийнято, що електрон обертається навколо протона (ядра) по коловій орбіті радіусу 0,53 10^{-10} м. Проаналізувати, чому буде дорівнювати лінійна швидкість електрона при такому обертанні? Визначити силу взаємодії між електроном та протоном.
- 3.5.** Визначити, який заряд треба помістити на пластини конденсатора площею 200 см, щоб вони притягуються з силою 0,5 м? Електричне поле рахувати однорідним, а між пластинами діелектрик слюда.
- 3.6.** Розрахувати потенціальну енергію системи двох точкових зарядів 2 нКл та 5 нКл, що знаходяться на відстані 10 см один від одного. Проаналізувати, як

зміниться потенціальна енергія, якщо знак одного із зарядів поміняти на негативний.

3.7. Електрон влітає в однорідне електричне поле з напруженістю 100 В/м з початковою швидкістю 10^6 м/с так, що вектор швидкості перпендикулярний до ліній напруженості електричного поля. Визначити: а) силу, що діє на електрон; б) прискорення руху електрона; в) швидкість електрона через 10^{-7} с .

3.8. Проаналізувати, яку прискорюючу різницю потенціалів повинен пройти електрон, що має швидкість 10^6 м/с , щоб його швидкість зросла втричі?

3.9. Знайти відношення швидкостей іонів Cu^{2+} та K^+ , що пройшли однакову різницю потенціалів.

3.10. Визначити напругу на клеммах джерела струму, якщо електрорушійна сила джерела струму 12 В , а внутрішній опір менший зовнішнього в 5 разів.

3.11. Акумулятор дає струм 2 А при замиканні на опір 4 Ом та 1 А при замиканні на 10 Ом . Визначити електрорушійну силу, внутрішній опір елемента та струм короткого замикання.

3.12. Визначити струм короткого замикання, якщо гальванічний елемент з електрорушійною силою $1,5 \text{ В}$ дає струм $0,1 \text{ А}$ при замиканні його на опір 14 Ом .

4.1. По контуру, що має форму рівностороннього трикутника проходить струм силою 10 А . Сторона трикутника дорівнює 5 см . Визначити індукцію та напруженість магнітного поля в центрі трикутника.

4.2. По двох паралельних, тонких, достатньо довгих провідниках в вакуумі протікають однакові струми силою 10 А . Відстань між провідниками 5 см . Визначити силу взаємодії розраховану на кожний метр довжини провідників. Проаналізувати, яким чином направлені сили взаємодії в залежності від напрямку струмів в провідниках?

4.3. Знайти магнітний момент рамки радіусом 5 см , якщо при проходженні через її витки струму в центрі рамки створюється індукція магнітного поля $0,5 \text{ Тл}$.

4.4. Напруженість магнітного поля в центрі колового витка рівна 100 А/м . Магнітний момент витка $5 \text{ А} \cdot \text{м}^2$. Розрахувати радіус витка та силу струму в витку.

4.5. Електрон рухається по колу в однорідному магнітному полі з напруженістю $5 \cdot 10^3 \text{ А/м}$. Визначити частоту та період обертання електрона по орбіті.

4.6. Протон і альфа-частинка, що прискорені однаковою різницею потенціалів, влітають в однорідне магнітне поле. Розрахувати, в скільки разів радіус кривизни траєкторії протона буде більшим, чим радіус кривизни траєкторії альфа-частинки?

4.7. Електрон влітає в однорідне магнітне поле перпендикулярно лініям індукції. Визначити силу, що діє на електрон з боку поля, якщо індукція поля $0,5 \text{ Тл}$, а радіус кривизни траєкторії 1 см .

4.8. Електрон рухається в магнітному полі з індукцією 5 мТл по колу радіусом 1 см . Визначити кінетичну енергію електрона (в Дж та еВ).

4.9. Заряджена частинка пройшла прискорюючу різницю потенціалів і влетіла в схрещене під прямим кутом електричне (з напруженістю 10^4 В/м) і магнітне (з

індукцією $0,5 \text{ Тл}$) поля. Визначити різницю потенціалів, якщо, рухаючись перпендикулярно полям, частинка не відхиляється від прямолінійної траєкторії.

4.10. Всередині соленоїда, що містить 10 витків на один см, помістили коловий виток діаметром 5 см. Площина витка розташована під кутом 60° до осі соленоїда. Розрахувати магнітний потік, що пронизує виток, якщо по обмотці соленоїда протікає струм, силою 1 А.

4.11. В однорідному магнітному полі з індукцією $0,5 \text{ Тл}$ рівномірно обертається з частотою 10 с^{-1} рамка, що містить 500 витків, які щільно прилягають один до одного. Площа рамки рівна 200 см^2 . Визначити миттєве значення е. р. с. індукції для кута повороту рамки 30° та 60° .

4.12. Коливальний контур містить котушку індуктивності L , конденсатор ємністю C та резистор з опором R . Конденсатор заряджений кількістю електрики Q . Визначити: 1) період коливань контуру; 2) логарифмічний декремент затухання контуру; 3) рівняння залежності зміни напруги на обкладках конденсатора від часу (миттєве значення напруги); 4) рівняння залежності зміни струму через котушку індуктивності від часу (миттєве значення сили струму).

5.1. На тонку плівку в напрямку нормалі до її поверхні падає монохроматичне світло з довжиною хвилі $0,5 \text{ мкм}$. Відбите від плівки світло максимально підсилене внаслідок інтерференції. Визначити мінімальну товщину плівки, якщо показник заломлення матеріалу плівки дорівнює 1,4.

5.2. На дифракційну решітку, яка має 430 штрихів на 1 мм, нормально падає пучок світла від натрієвої лампи з довжиною хвилі $0,589 \text{ мкм}$. Визначити кут відхилення променів світла, при якому спостерігається останній дифракційний максимум. Розрахувати порядок цього максимуму?

5.3. Кут падіння променя на поверхню скла дорівнює 60° . При цьому відбитий пучок світла виявився максимально поляризованим. Визначити кут заломлення променя.

5.4. Визначити, в скільки разів буде ослаблений промінь природного світла, якщо пропустити його через два ніколі, площини поляризації яких становлять кут $\varphi = 45^\circ$. Вважати, що при проходженні через кожний ніколь інтенсивність світла внаслідок відбивання і поглинання зменшується на 10 %.

5.5. Оцінити роботу виходу електрона з металу, якщо фотоефект спостерігається, починаючи з довжини хвилі світла $\lambda = 0,4 \text{ мкм}$.

5.6. Визначити, чи буде мати місце фотоефект, якщо метал, робота виходу якого $A = 2 \text{ еВ}$, освітлюється світлом з довжиною хвилі $\lambda = 500 \text{ нм}$.

5.7. Вирахувати енергію, яку випромінює 1 м^2 поверхні Сонця за 1 хвилину, якщо прийняти температуру його поверхні рівною 5800 К . Рахувати, що Сонце випромінює, як абсолютно чорне тіло.

5.8. Визначити концентрацію фотонів на відстані 1 м від точкового монохроматичного джерела потужністю 10 Вт , що випромінює хвилі довжиною $0,76 \text{ мкм}$.

5.9. Червона межа фотоефекту для заліза дорівнює 262 нм . Знайти роботу виходу електронів з заліза (в джоулях та електрон-вольтах).

- 6.1.** Використовуючи теорію Бора визначити: радіуси двох перших орбіт електрона в атомі водню; швидкості електрона на цих орбітах; прискорення на них.
- 6.2.** Визначити максимальну енергію фотона, який випромінюється атомом водню в ультрафіолетовій серії.
- 6.3.** Найбільша довжина хвилі спектральної лінії водню серії Лаймана дорівнює 121,6 нм. Розрахуйте найбільшу довжину хвилі в серії Бальмера.
- 6.4.** Обчислити довжину хвилі де Бройля для протона з кінетичною енергією в 100 еВ.
- 6.5.** Проаналізувати, яка енергія зв'язана з масою електрона, який знаходиться у спокої?
- 6.6.** Визначити енергію, масу та імпульс (кількість руху) фотона рентгенівського проміння з довжиною хвилі 10^{-10} м.
- 6.7.** Визначити довжини хвиль де Бройля α -частинки та протона, що пройшли однакову різницю потенціалів 1 кВ.
- 6.8.** Оцінити довжини хвиль де Бройля електрона, що рухається на першій та другій борівській орбіті в атомі водню.
- 6.9.** Визначити максимальну енергію фотона серії Бальмера в спектрі випромінювання атомарного водню.
- 6.10.** Розрахувати енергію фотона, який був випущений атомом водню при переході електрона з третьої орбіти на другу.
- 6.11.** Визначити, яку енергію треба затратити, щоб ядро гелію ${}^4_2\text{He}$ розділити на нуклони?
- 6.12.** Атомний реактор потужністю $P=25 \cdot 10^6$ Вт (25 МВт) має к. к. д. рівне 25%. Визначити, яка маса урану-235 витрачається у реакторі за добу, якщо при одному акті поділу ядра цього ізотопу урану виділяється енергія рівна 200 МеВ?
- 6.13.** Розрахуйте енергію зв'язку ядра атома бора ${}^{10}_5\text{B}$.
- 6.14.** В установках для γ – опромінювання у сільському господарстві використовують β – радіоактивний ізотоп цезію ${}^{137}_{55}\text{Cs}$. Написати реакцію β -розпаду. Визначити максимальну частоту γ -випромінювання, якщо найбільша енергія γ – квантів дорівнює 0,66 МеВ. Обчислити релятивістську швидкість β – частинок, якщо вони мають енергію 1,18 МеВ.

7. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів, які використовуються при вивченні дисципліни:

- В аспекті передачі і сприйняття навчальної інформації:
  - словесні (лекція);
  - наочні (ілюстрація, демонстрація).
- В аспекті логічності та мислення:
  - пояснювально-ілюстративні (презентація);
  - репродуктивні (короткі тестові завдання).

- В аспекті керування навчанням:
  - навчальна робота під керівництвом викладача;
  - самостійна робота під керівництвом викладача.
- В аспекті діяльності в колективі:
  - методи стимулювання (додаткові бали за реферати, статті, тези).
- В аспекті самостійної діяльності:
  - навчальний модуль: структурно-логічні схеми; вибіркові тести.

8. Форми контролю

Основними формами організації навчання під час вивчення дисципліни «Водопостачання, водовідведення, теплогазопостачання та вентиляція» є лекції, з використанням мультимедійних засобів навчання, лабораторні заняття, доповідей на щорічні студентські конференції, консультації, самостійна робота студентів.

Відповідно до вище зазначених форм організації навчання формами контролю засвоєння програми є: самоконтроль, здача модульних тестів на elearn та здача іспиту за період вивчення дисципліни.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно чинної редакції "Положення про екзамени та заліки у НУБіП України".

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{нр}$ (до 70 балів): $R_{дис} = R_{нр} + R_{ат}$.

10. Навчально-методичне забезпечення

Все методичне забезпечення – лекційний матеріал, опис лабораторних робіт та завдання для самостійної роботи є на електронних носіях. Вся інформація надається студентам викладачем. Ця інформація може бути розміщена на сайті кафедри.

Матеріал інформаційного характеру, який в достатній мірі висвітлений в навчальній літературі, студенти опановують самостійно. Рекомендована література є в достатній кількості в бібліотеці НУБіП України.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Фізика: **Підручник** для вищих навчальних закладів. Доповнене та правлене видання. В.В. Бойко, Я.О. Гуменюк, П.П. Ільїн - К.: Видавництво ЛІРА-К, 2019. – 745 с.
2. Фізика. **Навчальний посібник**. Бойко В. В., Гуменюк Я. О., Малюта М. В., Чорній В. П. - К.: Видавництво «Ліра_К.», 2022. – 630 с.
3. Лабораторні роботи з фізики. Основи теорії та опис лабораторних робіт. Частина 1. **Навчальний посібник**. В.В.Бойко, Відьмаченко А.П., П.П.Ільїн, Я.О.Гуменюк, Чорній В.П., М.В.Малюта. - К.: редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2021. – 162 с.
4. Лабораторні роботи з фізики. Основи теорії та опис лабораторних робіт. Частина 2. **Навчальний посібник**. В.В.Бойко, Відьмаченко А.П., П.П.Ільїн, Я.О.Гуменюк, Чорній В.П., М.В.Малюта. - К.: редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2021. – 168 с.
5. Практикум з фізики. Основи теорії та опис лабораторних робіт (односеместровий курс). **Навчальний посібник**. Бойко В.В., Відьмаченко А.П., Ільїн П.П., Гуменюк Я.О., Чорній В.П., Малюта М.В. - К.: редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2019. – 195 с.

Допоміжна

1. Фізика. Довідник. В.В. Бойко, В.П. Чорній, М.В. Малюта – К.: Видавництво «Профі», 2017. – 410 с.
2. Фізика: підручник для вищих навчальних закладів. Бойко В.В., Сукач Г.О., Кідалов В.В. – К. : Профі, 2017. – 572 с.
3. Практикум з фізики: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. В. В. Бойко [та ін.] . – К. : НУБіП України, 2017. – 645 с.
4. Фізика. Модулі 1,2,3. 1. Механіка. 2. Молекулярна фізика та термодинаміка. 3. Електрика: методичний посібник для студентів технічних спеціальностей. В. В. Бойко [та ін.] . – К. : НУБіП України, 2014. – 167 с.

Інформаційні ресурси

- Цифрова бібліотека НУБіП України: <http://dglib.nubip.edu.ua/>
- Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: <https://www.nbuv.gov.ua/>
- Державна науково-технічна бібліотека України: <https://dntb.gov.ua/>
- Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека ім. В.Г. Заболотного: <http://www.dnabb.org/>